

Виникнення трипільської культури

Трипільська цивілізація — це умовне найменування племен, що мешкали на території нинішніх України, Молдови і частини Румунії з 5400 по 2750 рік до н. е. Трипільля було одним з найбільш ранніх центрів розвитку людської цивілізації. Сфера розповсюдження трипільської культури охоплювала величезний простір від Трансільванії до середнього Дніпра, від Волині до побережжя Чорного моря. У зв'язку з цим слід зазначити, що назва «Трипільля» вельми умовна. Вона виникла завдяки місцю під Києвом, де чеський археолог Вікентій Хвойка в 1897 році виявив перші сліди цієї культури. У Румунії, наприклад, та сама культура називається Кукутені.

Трипільці в основному були селянами. Господарський комплекс належав одній родині. Поширений тип поселення — «хутір», складався з семи—п'ятнадцяти родин, найімовірніше родичів. Такий спосіб життя мало чим відрізнявся від устрою інших розвинених суспільств того часу — Дворіччя, Північної Африки, Центральної Америки.

Один з найцікавіших трипільських феноменів — це величезні міста з чіткими рядами двоповерхових будинків, грамотно спланованими вулицями, широкими площами. Скопіювати трипільцям подібне містобудування було нізвідки, адже європейські міста того часу були в десятки разів менше. Трипільські ж поселення налічували близько 10 000 жителів. Недивно, що багато дослідників вважають саме трипільців творцями першої в світовій історії міської цивілізації.

Як уже згадувалося, перші трипільські поселення з'явилися в 5400-х роках до н. е. Через півтори тисячі років на ці землі хлинув могутній потік переселенців з Карпат, з Центральної Європи й Азії. У результаті швидко зросла кількість поселень, виникли міста, з'явилися культові архітектурні

споруди, витвори мистецтва, протописемність, коротше кажучи, були створені реальні передумови для того, щоб говорити про виникнення цивілізації.

У той самий період на Землі відбувалася так звана землеробська революція — перехід від збирання і полювання до власне землеробства і розведення тварин. Племена трипільської культури якщо не першими, то у будь-якому випадку набагато раніше, ніж жителі більшості регіонів планети, перейшли до головної статті своєї економіки — сільськогосподарському виробництву. Умови для цього тут були близькі до оптимальних, не випадково дотепер український чорнозем вважається одним з кращих.

Обробляючи землю, трипільці жили на одному місці протягом двох-трьох поколінь до 70 років. Після того як земля виснажувалася, вони переміщалися на сусідню територію. Сучасні дослідники вважають, що три-

Розквіт трипільської культури, ремесел і металообробки припав на IV тисячоліття до н. е.

пільська цивілізація є одним з перших землеробських суспільств, що вирішили проблему продовольства. Сільське господарство було настільки розвинене, що продукції вистачало не тільки для себе: у величезних кількостях вона

експортувалася іншим цивілізаціям того часу — на Кавказ, до Єгипту, в Месопотамію, Малу Азію, на Балкани та Крит.

Трипільці були не тільки досвідченими землеробами, але і талановитими ремісниками. На початкових етапах більшість знарядь праці трипільців були кам'яними, проте вже до середини IV тисячоліття до н. е. вони мали в своєму розпорядженні майстрових по обробці головної за часів неоліту сировини кременю, що використовувався для виготовлення практично всіх необхідних у господарстві інструментів.

Зараз вважається, що обробка бронзи була освоєна в кінці III тисячоліття до н. е. Проте деякі трипільські бронзові вироби датуються IV тисячоліттям. Уже тоді в Трипіллі було створено велику кількість знарядь високої якості, в яких не було ні газової пористості, ні тріщин, ні інших серйозних дефектів.

На створених у V тисячолітті трипільських керамічних фігурках можна знайти зображення колеса, хоча серед істориків очолює думка, що колесо було винайдене в кінці IV тисячоліття в Шумерів. Та і зображення коня в матеріалах Трипілля зустрічається набагато частіше, ніж в інших культурах того періоду. Так само як і статуетки інших домашніх тварин — корів, биків, свиней, кішок, собак.

Зразки знаменитої трипільської кераміки

Починаючи з 3200-х років за невідомих поки причин трипільська цивілізація стала згасати, припинили існування міста, спростилася суспільна структура, зникли ремесла.

Дотепер активно обговорюється питання про те, чи були трипільці предками українців? З одного боку, українці не можуть бути віднесені до трипільців по суто антропологічних ознаках. Це помітно в порівнянні характерного українського типажу з трипільськими статуетками, властиві українцям риси для трипільців не властиві.

З другого боку, при згадці трипільців мається на увазі не нація, а сукупність різних племен, що створили на території України свою цивілізацію. Жителі цієї цивілізації не були представниками якогось конкретного етносу, але були носіями загального, більш-менш єдиного менталітету.

Ще один, досить вагомий аргумент, що ставить під сумнів причетність українців до трипільської культури, зводиться до того, що протягом 3,5-тисячолітнього проміжку між зникненням трипільської цивілізації і появою перших українців на цій землі відбулося дуже багато подій, щоб можна було говорити про трипільський вплив. На це є заперечення, що трипільці були першими на території України осілим населенням. Вони залишалися тут впродовж багатьох поколінь тому, що знайшли оптимальну для сільського господарства землю. Йти з цієї території та шукати кращої родючої землі, було безглуздо. Тому, незважаючи на всі катаклізми, нащадки трипільців продовжували жити там, де жили, вирощували хліб і розводили домашніх тварин.

І ще. Якщо поглянути на вироби племен наступних поколінь, що жили на території сучасної України — культур бронзового століття, — можна побачити, що на їх посуді присутні трипільські символи. Вони ж виразно проявляються і в кераміці залізного століття, на сірих вазах Черняхівської культури. Той самий орнамент, ті самі, що дожили до епохи Київської Русі, сільськогосподарські технології, ті самі, пов'язані із збором урожаю, обряди.

Навіть зараз в Україні можна зустріти обмазані глиною, розфарбовані яскравими фарбами «трипільські» мазанки, а українські узорні рушники і сорочки мають прямі прообрази в трипільських керамічних розписах. Більше двохсот поколінь, що відокремлюють нас від трипільців, насправді достатньо повно передали нам безліч духовних цінностей, вірувань і традицій.

